

GOGA

Anton Špacapan Vončina
Francesco Tomada

Volkuljin sin

Prevedel Gašper Malej

15	POGANJATI KORENINE
73	NIHČE NI NEDOLŽEN I. DEL
161	SPOMNIM SE, NE SPOMNIM SE
175	NIHČE NI NEDOLŽEN II. DEL
209	HELENA
299	SNEŽAK
317	Zahvale
319	Luca Meneghesso: Globoke <i>prakse</i> : z volkuljo na pot

Ta knjiga je posvečena Elzi, Ninu in Mojci.

Ne sneži zaradi morije v svetu, temveč zato, da bi vsaka
divja žival pustila za sabo sled.

Črnogorsko ljudsko reklo

Veliko let je minilo od dogodkov, o katerih pripoveduje knjiga, ki jo držite v rokah. Nekaterih prič ni več, druge še vztrajajo in ravno nekatere od njih, predvsem pa njihovi potomci, so izrazili željo, da ne bi bili omenjeni z osebnimi imeni. In tako je bilo. Avtorja pa ne nameravata podrobno pojasnjevati, katera od teh imen so resnična in katera niso; prepustimo zgodbi, da se sama razpleta med meglo ... in snegom.

Snopa luči razkoljeta metež, da se snežinke, ki jih v svoj doseg prestrezata žarometa, zdijo kot črn mrčes. Tovornjak SPA 25 si utira pot z drsenjem po kolesnicah, ki jih je že razjedla posuta sol. Premetava kamionet in premetava vo-jake, temne, premražene do bolečih kosti. Pogledi so mrki, zbegani, razjarjeni. Eden ni tak. Eden od njih vztrajno gleda proti reži med železnim nosilcem in slabo pritrjeno ponjavo v ozadju kabine. Skozi tisto špranjo vdira sneg, oprijema se gojzarjev in gležnjev teh otrplih silhuet. Tudi njega, ki čaka. Gleda druge, ki se vdani, sklonjenih glav zdijo kot izstrelki v pričakovanju, da bodo čez čas nekam zleteli. On ne. On je videti drugačen, ne spada tja, skoraj prezirljiv je. Skozi ozko odprtino v ceradi gleda ven, tja, kamor žarometi mečejo svetlobo. Za sabo pa tovornjak spušča zastor mraka. Tako se večeri 13. februarja 1931.

POGANJATI KORENINE

Zdaj se ta zemlja zdi pomirjena. Pred petnajstimi leti pa ne, pred petnajstimi leti je bila boleče središče sveta, kjer sta dve vojski pošiljali v pogubo na stotine in tisoče vojakov, ki so ostajali nepremični v svojih kamnitih in blatnih strelskih jarkih. Vojna ni epska. Vojna pomeni čepeti v neki luknji, zboleovati, kopati latrine, si trebiti uši, poskušati se izogniti prihodnjemu napadu, ki bo enako jalov kot prejšnji, in morda samo molitev lahko pripomore, da se iz nje vrneš živ. Vojna so ure, ki jih prebiješ kot podgana in s podganami v votlinah, iztrganih skalovju s krampi in dinamitom, v upanju, da naslednja bomba ne bo padla na ustje votline in se razdivjala v ognjen in rušilen veter. Proti zahodu je vse bobnelo, v valovih, tukaj v neposrednem zaledju pa vrvež vojakov, ki korakajo ali tečejo, med težkimi vozili, vojno opremo, skladišči za živež in strelivo. In hkrati prizadevanje, da bi utrdili drugo in tretjo avstro-ogrsko obrambno črto, če bi Italijani nemara prebili soško fronto in se zgrnili proti vzhodu. Ampak ne, to se nikoli ni zgodilo. Res so prišli na Banjško planoto, vendar so se tam ustavili, preden bi se spustili proti Čepovanski dolini. Mogoče so se ustrašili te lijakaste doline, ki se začinja z ozkim grlom in ne pozna izhodov, treba se je vrniti gor po obronku proti Lazni, nato do Lokev in od tam bi jih pobili kot zajce, kot prašiče v

klavnici. Tukaj so bile poljske bolnišnice in improvizirana tovarna cementnih plošč, ki so jih vliвали v preprostih kaplupih, križi so imeli žilico železa samo v sredini, ker so vse ostalo porabili za topove.

In potem, na vsem lepem, nič več. Po porazu pri Kobaridu nenadoma tišina, kot bi kdo hotel reči, nič ni bilo res, dve leti smo vas jebali v glavo. Toda ne, borili so se prej in zdaj so se borili drugje, človeški bes ne mine, samo druge kraje si poišče, da se izživi. Tukaj je ostala samo velika praznina po predhodnem razdejanju. Območje, ki ni uspelo zaceliti svojih brazgotin, ker so bile rane še vedno odprte: pobočja brez dreves, posekanih, ker so jih nadomestila bojišča, požgana od eksplozij, nenaravne sledi strelskih jarkov, ki parajo obronke, zaklonišča, pločevinaste barake, hiše, iz katerih so se poveljstva preselila in pustila zapuščene sobe, pa nikjer nikogar, ki bi jih spet pospravil, ker mnogih ljudi ni bilo več in tudi vrnili se nikoli ne bodo. In še pokopališča, vsa tista majhna pokopališča, na katerih grobovi brezimnih obkrožajo one, ki so zmeraj nosili s sabo vsaj svojo istovetnost. Kaj pomeni, da živiš obkrožen z grobovi? Pomeni, da že kot otrok odraščáš s slutnjo nekega konca, da ne boš nikoli spoznal občutka vsemogočnosti, zaradi katerega so mladostniki skoraj nepremagljivi.

Odločilnejši od vojne je bil konec koncev mir, če mu ravno hočemo reči tako, in tisto, česar Italijani niso osvojili prej, so dobili potem. Mejo so nategnili kot težko šotorsko krilo, dokler ni prekrila polovice Kranjske in torej tudi Čepovana. In nato Mussolini na oblasti, Italija je vedno bolj prisotna, bolj vsiljiva, medtem ko jo je bilo na začetku

manj čutiti, tako kot se je navsezadnje zgodilo z Dunajem v časih Avstro-Ogrske. Kadar hiše trdno stojijo na temeljih, je namreč manj važno, kateri državi pripadajo: opravljajo svoje delo, ostajajo tam, za ljudi so. Toda ljudi je manj kot prej, dosti manj, ker so mnogi ostali kdo ve kje, kdo ve, pod katerim manjkajočim imenom.

To ni toliko mir, ampak je premirje, zdaj ko sneg pokriva vse in je vse videti nedolžno, kup ruševin, kup gnoja in kup žaganja se zdijo enaki. Nekatere od gozdnih živali so srečne pri svojem počitku, druge pa morajo izkopavati s kopiti in z zobmi, da bi pod ledom našle kakšno travno bilko. Z bukev odpada listje in zato ponoči ne zasenčijo niti lune, čeprav je mrak vseeno mračen. Zdaj, ko je zima, spet prihaja čas pobiralcev, tistih, ki so pred leti nabirali kovino od bodeče žice, žičnih ovir, menažk in bomb, da bi jo prodajali in s tem vzdrževali družine. Pripetilo se je, da so našli še kakšna trupla, in mrtveci so končno spet pridobili vrednost, predvsem vojaki z identifikacijsko ploščico, ki so jih lahko vrnil na njihove domove. Neznani so veljali manj, ampak najbolj mučen občutek je bil najti čelado z luknjo zaradi izstrelka ali raztrganino zaradi drobca bombe, pa nikogar pod njo; zdelo se je kot še ena skrunitev življenja, jasno videti tisto, kar ga je spodsekalo, a celo brez vsake sledi telesa. In kot da ne bi hotela povsem izginiti, je kdaj pa kdaj vojna še vedno terjala svoj zapozneli davek, kakor takrat, ko je Jurij Klanjšček eksplodiral skupaj z 280-milimetrsko granato, ki jo je poskušal deaktivirati gori, na poljski poti proti Lazni, in zapustil ženo Pavlo z niti leto starima dvojčkoma.

Zdaj pa so bila skoraj vsa bojna polja že očiščena tistih ostankov, ki so najopaznejši in jih je najlažje najti. Torej pobiralci čakajo na sneg, ker veter nenehno veje skozi špranje v jamah, preprečuje, da bi kosmi legali na tla, in pušča lijakasto luknjo v snežni odeji. Tako je mogoče nalleteti na najdbe, ki nikoli prej niso bile dostopne, na tiste, ki so ostale tam, neraziskane, in odkriti vse mogoče, puške, bombe, obleke, opremo, tudi vojake. Zima čuva mrliča in v tej deželi jih včasih vrne.

Živi pa se morajo sami čuvati, delati tisto, kar pač lahko, se znajti kot živali, ki v gozdu najdejo tisto, kar uspejo najti. Spravljajo les, redijo živino v hlevih, nekateri se zaradi dela spuščajo do Solkana ali do Gorice po edini cesti, ki prečka lijak, ozek prehod med skalovjem, dokler se ne razširi in pripelje tja, kjer se reka končno sreča z ravnino. Zima je najtrši letni čas tudi zato, ker se tukaj nikoli ne konča: vedno ostane zapredena kot spora, kot jama v Paradani, v kateri ni skal, temveč led, tisti led, ki so ga poleti odnašali v Trst ali Benetke in od tam vse do Egipta. Pozimi ga je tukaj toliko, da ga ostaja še za prodajo, seveda. Ampak ko ga prodajajo, nihče ne pove, da ima ta zima v sebi neko drugo zimo, in tudi ne, da ima ta kraj v sebi veliko krajev.

Kdor živi tukaj, pa to dobro ve, in se torej bolj malo zmeni za politiko in za spremembe, ki se dogajajo drugje, samo v določenih dneh se zdi, da pridejo do Čepovana, dvigajoč se po dolini z juga. Stvari, ki se jih je treba bati, niso tiste, ki prihajajo od zunaj, ampak tiste, ki so tam od vedno. Morda zato skoraj vsi, čeprav najprej začutijo odpor, ravnodušno opazujejo obvestila, ki so se pred nekaj dnevi pojavila vsepovsod.

COMANDO SQUADRISTA – CHIAPOVANO

POZOR!

NAJSTROŽE PREPOVEDUJEMO, DA BI SE NA JAVNIH MESTIH IN PO ULICAH V ČEPOVANU GOVORILLO ALI PELO V SLOVANSKEM JEZIKU. TUDI V VSEH TRGOVINAH JE TREBA UPORABLJATI IZKLJUČNO ITALIJANSKI JEZIK. FAŠISTIČNE SKVADRE BODO ZAGOTOVILE SPOŠTOVANJE PRIČUJOČEGA UKAZA Z VSEMI SREDSTVI.

3. FEBRUAR 1931

In še naprej se pogovarjajo v slovenščini, ker je slovenščina njihov jezik, tudi zdaj, ko vas pripada Italiji, odkar so mejo premaknili proti Ljubljani. Skoraj vsi, ampak ne vsi: nekateri tudi izražajo svoj gnev.

Roka, ovita v volneno rokavico, zgrabi list, ki visi pred župniščem, in ga odtrga, na zidu pusti samo vogale, pritrjene z žeblički.

* * *

*Sneg ti Sneg ne padaj spet
ker Ona spušča se v naš svet
da otroke tu lovi
z bleščeče belimi zobmi
Tiho tiho tu čepimo
njene jeze se bojimo*

*Sneg ti Sneg ko padeš spet
v omare moramo se zapret
Nena Nena kaj pa je?
Tvoj mladiček kje zdaj je?*

Prostor za igro je širok pravokotnik, zarisan v sneg na platoju, na katerega padajo zadnji žarki sonca, ki zahaja za grebeni. Vsi otroci pojejo pesmico in bežijo pred tistim, ki jih lovi. Kdor stopi iz pravokotnika, ga čaka kazen. Torej se premikajo sunkovito, eden lovi in drugi bežijo, spreminjajo smer, se vračajo. Sopihaajo. Iz njihovih teles se dviga para. Tisti, ki lovi, nosi belkasto kapico iz grobe volne, okoli zapestja ima privezan rdeč trak.

»Volk!« zakriči Andrej. »Volk!« ponovi. »Dotaknil sem se te!«

Vsi obstojijo tam, kjer so, kot da bi ubogali ukaz. Najprej Katja, deklica, ki je najbliže Andreju. In potem Tomaž, Mihaela, Srečko, Marija, Darko, Boštjan, Lidija, Peter in najmlajša Slavica.

Pesmica se nenadoma prekine.

»Dotaknil sem se te s trakom. Ti loviš.«

»Ni res. Nisi me ujel.«

»Ujel te je. Ujel te je. Ti si volk.«

»Glej, ti že rastejo špičasti zobje ...«

»In tudi špičasta ušesa ...«

»No prav, no prav, nehajte! Ujel si me.«

Andrej si sname kapico in jo poda sestri, ki si jo natakne. Novi volk se zdaj odpravi na lov.

»Daj mi še trak.«

Andrej ji poda rdeči trak, ona ga vzame in si ga zaveže okoli zapestja. Zdaj je kot kužna.

»Katja je volk! Katja je volk!«

Otroci se razkropijo po pravokotniku. Katja teka zdaj za enim zdaj za drugim, trak ji vihra po zraku.

»Opraskala vas bom, zdaj vas bom opraskala. Bolelo bo.«

»Odpeli bomo pesem do konca, ti boš pa še vedno tekala za nami.«

Posmehovanje, režanje.

»Takoj vas ujamem. Boš videl.«

Spet bežijo in pojejo.

*Stopaj po strehah in poglej
našla ga boš slej ko prej
slišat me nihče ne sme
premlado še je moje srce
Sem naj te ne zanesejo pete
jaz že nisem tvoje dete
Sneg Sneg ki legaš na zemljo
daj da spočije se moje telo
Sinje nebo naj vrne se spet
da me s kremplji ne more ujet*

»Ne boš me ujela!«

»Volk! Volk! Ne boš me ujel!«

Otroci sunkovito bežijo, zadihani se smejiijo in pojejo.

Toda starši, ki hodijo mimo in jih opazujejo, se ne smejiijo. Ne kažejo prizanesljivosti, ki ponavadi spremlja

otroške igre, natanko tiste kot takrat, ko so bili oni otroci. In vendar je to čas, ki ga niso mogli pozabiti.

»Kakšen neroden volk pa si.«

*Nena Nena tebe poznam
dol iz gozda si prišla na plan
Korake tvoje slišim ta hip
in v grlu mi zastaja dih
Z grozo si med nas planila
le v koga boš zobe
ZASADILA?*

Zadnja beseda ni več petje, ampak krik. Otroci dvignejo roke proti nebu v znak zmage. Pesmica je končana, vsi so rešeni razen Katje.

»Zdaj te čaka kazen!«

»Prehitro ste peli. Ne velja!«

»Kazen, kazen!« se ji posmehujejo.

Oče Ivan je opazoval zadnji del igre brez nasmeha kot vsi ostali. Malo zgrbljen, skoraj skrit v temnem površniku, se neopazno, mimogrede pokriža. Potem se vmeša s povzdignjenim glasom:

»Otroci, dovolj s to neumno igro. Večer je, čas, da greste.«

»Če je pa še zgodaj.«

»Čas je, sem rekel. In pozneje bo policijska ura.«

Zasliši se razpršeno godrnjanje in pritoževanje: še vedno je v zraku navdušenje nad zmago, pa užitek ob druženju.

Ampak ne moreš ugovarjati duhovniku, kaj šele očetu Ivanu. Lahko ga samo sovražiš in si prizadevaš, da te ne odkrijejo.

»Trapasti far. Grem,« reče Tomaž potihlo, da ga slišijo samo tisti blizu njega.

»Jaz tudi.«

»Ja, kmalu bo tema.«

Na trg lega nekakšno nenadno žalovanje. Nekdo šepne:

»Čez pol ure bi se morali dobit pri učiteljici Majdi. Prideš?«

»Ja.«

»Jaz tudi.«

»Ta večer ne morem. Kdo bo obdržal kapico za naslednjič? In trak?«

Klepet se stiša in tačas se kapica in trak znajdeta v rokah Darka Martinčiča, ki je najvišji in najkrepkejši med otroki. Poleg tega nosi debel plašč iz kakovostne sive volne, boljši od sukenj skoraj vseh drugih, ki so videti, kot da so grele številna otroštva. Darko se približa enemu od fantičev, nižjemu in bolj suhemu, tako suh je, da z njega visijo oblačila, ki jih je dobil od starejših otrok, ima svetlo rjave, na kratko postrizene lase in čopek, ki se moker od potu lepi na izsušeni obraz, skoraj kot da uokvirja sive in nemirne oči.

»Srečko, ti obdrži oboje.«

»Zakaj?« vpraša Srečko. Zmeraj se je nekoliko bal Darka, ki je videti precej starejši od njega, čeprav je razlika med njima le štiri mesece, kar pri enajstih letih res ne spremeni veliko.

»Mislim, da imaš do tega pravico,« mu reče Darko z glasom, ki zazveni nepričakovano odrezavo. Tako odrezavo,

da Srečko obstoji in ne ve, kaj bi odgovoril, medtem pa mu Darko potisne v roke kapico in trak, mu obrne hrbet in gre. Naokoli se zdi, kot da nihče ni nič opazil.

V kakšnem smislu imam pravico?

Sopihajoča gručica se razkropi. Eni gredo sami, drugi v dvojicah. Tudi oče Ivan odide, stopi po poti, ki vodi do župnišča. Sredi igrišča ostanejo Srečko, Katja in Andrej. Tudi Andrej je višji od Srečka, vendar je mršav, neskladno grajen, kot je značilno za mladostnike, koža na njegovem obrazu začenja izgubljati otroško mehkobo. Njegova sestra ga gleda kot sebi enakega, čeprav se ji telo že razvija, to je moč slutiti pod staro suknjo. Svetli lasje ji padajo čez ramena, sled ženstvenosti, ki se je še ne zaveda. Te lase si hitro pokrije s kapico, ki jo Srečku iztrga iz roke:

»Daj jo meni, zebe me. Doma bom vzela svojo in potem pri učiteljici ti jo vrnem.«

* * *

Karel Kofol popravlja stol. Narobe obrnjenega je položil na kuhinjsko mizo, kot da je žival z zlomljeno šapo. Zamenjal je polomljeno nogo in z najfinejšo pilo odstranjuje zadnje grče in trske, ki bi lahko koga ranile. V vasi, kjer se vsi znajdejo po svoje, se je Karel moral naučiti tega dosti prej in dosti bolje od drugih. Odkar je Helena umrla in ga pustila z nekajmesečnim otrokom, je skrbel za svojo mesarijo in za hišo, obnašal se je kot oče in kot mati. Moral je držati skupaj to čudno družino, prikrajšano za ženske: on, sin Srečko in Helenin oče Miroslav, ki je imel tako nepopustljiv

značaj, Miroslav, ki je spretnije lovil plen v gostilni kot pa v gozdovih. Karel pa ne, Karel se je naučil pristajati na kompromise. Bodisi v sinovo korist bodisi iz pomanjkanja poguma, o tem bi se bilo odveč sploh spraševati, spremenilo ne bi ničesar. Zagotovo je moral pogoltniti in prebaviti kar nekaj težkih zalogajev, zato je videti starejši od osemindeset let, kolikor jih šteje: njegova koža je odebeljena in na licih nagubana, nekoč temni kodrasti lasje zdaj sivijo na sencih in na tilniku, tako kot brki, ki naglašajo tenka usta in poudarjajo njegove oči. Nekoč so morale biti lepe, njegove oči s tistim zelenim kolobarjem okoli rjave šarenice; danes so bolj utrujene kot lepe in zdi se, da zelenost ugaša, tako kot pravkar ugaša dan, ki se polagoma razblinja v temò.

Srečko vstopi hitro, kot lahko vstopi samo nekdo, ki ima vse življenje pred sabo in torej nikoli ne premišlja o njem.

»Dober večer, oče. Kaj delate?«

»Saj vidiš, kaj delam. Popravljam nogo stola. Nekdo,« pogleda ga, kot da ironično obtožuje, »nekdo,« poudari to besedo in se zazre vanj, »se je verjetno gugal, pa je šla po zlu.«

Srečko vzame v roko kos kruha in ga zmelje, pretvarja se, da ni nič slišal.

In takrat se vrneta domov Miroslav in Rja, lovska psica, ki ne zna loviti, vendar ga vseeno spremlja. Moški vdre noter v plašču in z lovsko puško čez ramo; pred vrati ni otrešel čevljev, zato za njim ostajajo sledi sprijetega snega. Maha z listom papirja, ki ga drži v roki, in ga nato odvrže na mizo.

POZOR

STROŽE PREPOVEDUJ
 NA JAVNIH MESTIH IN PO ULI
 VANU GOVORILLO ALI PELO V
 SKEM JEZIKU, TUDI V TRG
 VRST JE TREBA UPORAB
 KLJUČNO ITALIJANSKI JE
 DRE BODO ZAGOTOVILE SPOŠT
 PRIČUJOČEGA UKAZA Z

3. FEBRU

Ozre se in pobrska po kredenci, od koder s samodejno in raztreseno kretnjo izvleče motno, napol prazno steklenico in tri različne kozarčke.

»Zdaj zahtevajo, da govorimo samo italijansko. Preklete svinje!«

Karel s pogledom ošine list, na videz pa se ne vznemirja preveč.

»To je bilo pričakovano. Prilagodili se bomo.«

Ne. Ne bodo se vsi prilagodili. Srečko že ne.

»Jaz govorim slovensko in pika.«

Karel dvigne glas:

»Zakaj pa, če znaš italijansko?«

»Jaz govorim mamin jezik in pika.«

Srečko je čisto tak kot njegova mati, ki se je vrgla po dedku, tistem svojeglavem dedku, ki si slači plašč in ne komentira, ampak zažvižga v znak odobravanja, ko poskuša

razumeti, kdo poleg njega namerava piti. Medtem je Rja, katere dlaka je mokra od stopljenega snega in blata, pustila velike madeže na podu, preden se je zleknila na svojo podlogo v kotu. Rja, Rja, nemogoča kot vedno. Ime je dobila zaradi rdečkaste dlake, kakršno je imela kot mladiček, tiste dlake, ki je potem potemnela, ime pa je ostalo nespremenjeno.

»Govoril boš tako, kot ti bodo rekli,« suho zatrdi Karel in vihravo nasloni kladivo na mizo.

»Jaz govorim slovensko doma in v šoli.«

»Tukaj jaz odločam. Ne ugovarjaj. V šoli boš delal tisto, kar moraš.«

»Učiteljica Majda nas uči slovensko, ne italijansko!«

»Učiteljica Majda ne more ukazovat v tujih hišah. Zapomni si to.«

Obrne se proti tastu, od njegovega puloverja se dvigne nekaj hlapov:

»Miroslav, kaj delate? Dva kozarca, ne treh, za božjo voljo! Otrok je.« S prsti previdno podrsa po nazaj pritrjenem kosu lesa, da bi preveril, ali je ostala še kakšna neodstranjenost na trska ali grča.

Srečko utihne, vendar se ne zna pretvarjati. Njegove poteze se zmračijo mnogo bolj, kot bi pričakovali od enajstletnega fantiča. Nikakor ne more razumeti, kako da njegov oče postane napet in razdražljiv vsakič, ko kdo omeni Majdo. Učiteljica je v vasi nekakšna avtoriteta: težko bi si bila s kom domača, vedno ima resnoben in odmaknjen izraz. Toda prebivalci Čepovana jo cenijo, medtem ko se zdi, da je Karel sploh ne, to se sluti, ja, čeprav o njej nikoli ni rekel ničesar slabega.

Rja dvigne glavo, presenečena nad gostoto tistega molka, ki se je spustil kot nepričakovana megla. Miroslav se ustavi za trenutek. Zaradi mraza se od njega še vedno kadi. Pogleda Srečka in potem Karla, nazadnje pa počeni rob kozarca. Zavrti ga v roki, da se ustnice ne bi naslonile ravno na mesto, kjer je steklo okrušeno.

»Pustimo to, boljše bo. Že tako imamo dovolj problemov,« in izpije svoj kozarček žganja v enem samem požirku.

»Mimogrede, zdaj moram k učiteljici Majdi domov. Oče, se spomnite, da se vsi dobimo tam?«

Karel se ni spomnil, ne, čeprav je vedel za ta srečanja. Ampak zdaj se omrači in nikakor se ne strinja:

»Ti zdaj k Majdi ne greš. Kmalu bo tema.«

»Če ste mi pa že rekli, da ja!« Srečkov glas zveni, kot da se počuti globoko prevaranega. Iztegne roke na mizo, razširi dlani na leseni ploskvi, se zazre v očeta, a ne zmore vzdržati njegovega pogleda.

»Karel, vsi bodo tam,« se vmeša Miroslav, »in res si že rekel ja. Srečko, lahko stopiš z mano za hip? Nekaj ti moram dat, da odneseš učiteljici.«

In Karel se ne uspe upreti. Težko je razumeti, ali je to iz spoštovanja do tasta ali pa zato, ker je njegova narava takšna, da mu ni do prerekanja. Ko se starec in fantič spustita v spodnji prostor, tako ostane tam s svojim stolom, zaziba ga in prestavi na tla, vendar je eno od nog še treba popiliti, in godrnjaje se vrne k delu.

»Trma stara, nikoli se ne bo spremenil. Vedno ga brani. Ampak naj dela, kar hoče. Če bi vsaj kaj ujel, ko gre na lov. Edi-no meso tukaj notri je tisto, ki ga prinesem domov iz mesarije.«

Srečko Kofol

2. a razred

6. februarja 1931

PROSTI SPIS

O ČLANU TVOJE DRUŽINE, KI GA IMAŠ ZELO RAD

Miroslav, moj Nono. Živi z mano in z mojim tatom. On malo dosti popije je pa, edini ki me objame. Je edini ki me razume, čeprav ga jaz ne razumem vedno ker je star. Včasih zgine, kar tako gre v gozdove čeprav je sneg, in jaz in moj tata ne veva kdaj se vrne, in če se ne vrne ga jaz in on greva iskati ker mogoče se je ustavil v gostilni. Dostikrat ga najdeva tam, pravi njegove zgodbe o gozdovih, in ljudje mu verjamejo ker samo on to dela, veliko jih pozna. Enkrat je videl medveda ki je bil blizu blizu, dva metra, tri metri. Eni mu ne verjamejo, jaz pa ja. Ampak reče tudi da ga ni bilo strah, po mojem pa ga je bilo strah in še kako strah. O vojni pa ne govori nikoli.

Jaz ga imam rad. On nima rad mojega tata, in tudi moj tata nima preveč rad njega. Včasih se močno kregata, potem oba kuhata mulo več dni. Potem se pa spet pogovarjata.

Moj tata je mesar ampak meni ne pokaže kako to gre, kako se reže meso in kako se ga pripravlja. In nikoli mi nič ne pove o moji mami, ki je umrla ko sem bil mali. Moj Nono pa ja. Vedno pride v mojo sobo zvečer in čeprav, včasih smrdi po žganju mi pripoveduje njegove zgodbe o gozdu, ali mi o moji

mami reče da je bila prijazna učiteljica, in mi reče tudi da so v teh dneh vsi postali neumni in ne razume. On se ne boji nevarnosti, in naredi tudi veliko pasti. Enkrat mi je povedal, da je z eno pastjo ujel njegovo ženo, ampak to nisem verjel. Začel sem se smejati, smejala sva se oba. Tudi zato, ker se moj Nono ni nikoli oženil in torej ni nikoli imel žene.

In potem mi je vseč ker me pelje s sabo, tja kjer ima barako v gozdu: gor greš po potki proti Lazni in potem po eni stezi, ampak nočem povedati po kateri, ker moram čuvati skrivnost. Tudi drugi majo skrivnost. Tam je ena jasa in baraka kjer spravlja orodje in pasti. Všeč mi je tudi, ker je zunaj gugalnica privezana z vrvmi na veje enega drevesa, zelo zabavno. On mi reče da ne plezam gor, ker je stara in se bodo vrvi lahko strgale, ampak jaz splezam čeprav on noče. In uči me veliko stvari o živalih, kje živijo, kaj jejo, on jih pobija ampak jih ima rad in ni zadovoljen. To dela, ker mora. Včasih je žalosten, enkrat sem ga videl jokati, ker je rekel da ima samo še malo prijateljev, in dosti jih je umrlo v vojni.

On je ta Nono ki ga imam rad, tudi zato ker ne kriči name nikoli. Skorej nikoli.

Pripoved je zelo osebna in iskrena.
Vidi se, da imaš zelo rad svojega dedka.
Ampak pazi na ponovitve ter
na pravopisne in slovnične napake.
Brez napak bi bila ocena veliko boljša.

Ocena: 7

V kleti je hladneje, Miroslav vzdrgeta. Še vedno nosi volne-
no čepico, ko jo sname, mu osiveli, na vrhu glave redkejši
lasje neurejeno zaštrlijo in zdi se, kot bi hoteli zbežati z
njegove glave. Z žuljavimi rokami si jih češe nazaj in po
malem ga ubogajo, kar mu vrača običajni videz: starec,
čigar lica so od pravkar spitega žganja posejana z rdečimi
madeži, v kuhinjski vročini so takoj vzniknili tik pod kožo,
kapilare so se napihnile, kot da so korale. Sivi in negovani
brki mu dajejo skoraj cesarski videz, obenem pa živahne oči
razkrivajo njegovo preprosto kmečko nrav. Za svoja leta je
še močan in žilav, kot vsi tisti, ki so od nekdaj in za zmeraj
navajeni garati.

Strop je nizek in omet grob, tisto, kar je bilo včasih
apnena belina na stenah, je zdaj že porumenelo zaradi
prahu, rjavenja, drsanja predmetov, ki so tu in tam pustili
črte in odrgnine. Naokrog je nered, orodje, delovni pult,
žage, vile, lopate. V kotu je sekira zapičena v debelo, kot
kepa strjene zamere nepremično tnalo, čaka na nova polena,
ki jih bo treba razsekati. Tako se cepi les, s silo, ločiti moraš
vlakno od vlakna, življenje od življenja. S kavljev na steni
Miroslav vzame puško, da bi jo naoljil, pozimi je to treba
narediti pogostejše, zaradi mraza mehanizmi otrpnejo in
obstaja nevarnost, da nehajo delovati prav v trenutku, ko
ne gre brez njih.

»Nono, danes sem dobil sedem za spis pri slovenščini!«

»Priden. Dobro znaš naredit stvari, ko to hočeš.«

»Kaj ste me hoteli vprašat? Kaj moram odnest učiteljici?«

Miroslav malo pomišlja, kot da ne zmore zares narediti
nečesa, za kar se je odločil že pred časom, zdaj pa se zdi,